

העזבי והעזדק

יו"ל ע"י מוסדות קוסון בארה"ק
בנשיאות אדמו"ר שליט"א
בני ברק - גבעת זאב

מכון בני שלשים

בס"ד • פרשת עקב תשפ"ב

גליון מס' 74 • שנה ב'

דברי תורה מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א

יששכר [ניסן מאמר ה' כ"א] וז"ל, כי מהמאכל שהאדם אוכל עולים האדים אל המוחין ומתהווה על ידי זה כח התולדה המתעורר מן המוח, נמצא ענין התולדה הוא כפי דקות המאכלים וכפי גסותם וגשמיותן וזוהמתן, על כן תמצא ישראל שאינם אוכלים בהמות ועופות וחיות טמאות ושקצים ורמשים יסוד תולדותם מבטן הוא בשכל דק וצלול יותר מכל האומות וכל האומות מודים בזה עכ"ד. וז"ש פרי בטןך כלומר הבנים הנולדים נמשכים וגדלים כפי דקות או עביות האוכל שאתה מאכיל את בטןך.

ואהבך וברכך והרבך וגו'. כתב בשער הפסוקים לאריז"ל, ארז"ל [דבר פ"ג ד'] כל מה שישראל אוכלים בעה"ז מברכותיו של בלעם הרשע, אבל זכויותיהם של ישראל שמורים הם לעה"ב, מה"ד ושומר ה' אלהיך וכו', רז"ל למדו זה מפסוק ואהבך וברכך והרבך, מגזירה שוה, נאמר כאן ואהבך אצל וברכך, ונאמר בבלעם ויהפוך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה אצל כי אהבך ה' אלהיך ולא מצינו בכל התורה ברכות כתובים בתורה אצלם אהבה אלא בבלעם כנזכר, א"כ מ"ש כאן ואהבך וברכך והרבך, הם ברכות בלעם ע"כ. לפי"ז יש להבין מה שאמרו בגמ' [ברכות יב:] בקשו לקבוע פרשת בלק וברכות בלעם בקריאת שמע ומפני מה לא קבעו מפני טורח צבור, ולכאורה הוא תמוה מאוד, ולהנ"ל ניחא כיון דמברכין על מצות קריאת שמע הבוחר בעמו ישראל באהבה, וברכות הללו הם מכח אהבה ולא מצינו בכל התורה ברכות הכתובים אצלם אהבה אלא אלו לפיכך בקשו לקבעם בקריאת שמע.

ואהבך וברכך והרבך וברך פרי בטןך ופרי ארמתך דגנך ותירשך ויצהרך שגר אלפיך ועשתרת צאנך. יש כאן עשרה לשונות של ברכה והבטחה, ואהבך, וברכך, וברך פרי בטןך וכו', נראה שמדבר אל עשרה סוגים באיש ישראל ממעלה למטה, ואהבך המה בני עליה העובדים את ה' בת באהבה וברשפי אש, וברכך הם תלמידי חכמים כמו"ש תיכף לת"ח ברכה, וברך פרי בטןך אלו המגדלים בניהם ובנותיהם לה' ולתורתו, ופרי אדמתך עובדי אדמה העמלים לפרנסתם ועוסקים בשוב הארץ וכו', עד אחרון שבהם ועשתרת צאנך אלו המגדלים צאן המעשירות את בעליהן כולם יהיו ברוכים לה' איש איש כברכתו.

ואהבך וברכך והרבך וברך פרי בטןך ופרי ארמתך דגנך ותירשך ויצהרך ועשתרת צאנך וגו'. י"ל כאן נרמזו ז' רועים ז' מדות הכל יתברכו בזכותם. ואהבך בחי' אברהם כמו"ש אברהם אהבי [ישעיה מא ח], וברכך והרבך בחינת יצחק [בראשית כו ג] גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך, פרי בטןך בחי' יעקב שהיה רחוש בבנים [ויק"ד פ"ל י], ופרי אדמתך בחי' משה כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא, דגנך ותירשך ויצהרך בחינת אהרן הכהן תרומת דגן תירוש ויצהר, שגר אלפיך פירש"י ולדי בקרך, בחי' יוסף בכור שורו, ועשתרת צאנך דרגא דדוד שהיה רועה צאן [תהלים עח ע].

ואהבך וברכך והרבך וברך פרי בטןך ופרי ארמתך וגו'. צ"ב למה נקראו הבנים פרי בטןך הלא יצאו מבטן האם ולא מן האב. י"ל הנה התולדות נמשכים ממוח האב, וכתב זקה"ק בספר בני

והיה **עקב תשמעון**. פירש"י את המצות קלות שאדם דש בעקביו. איתא בספח"ק והי"ה עק"ב בגימ' צדק"ה, יש לומר דצדקה היא מצוה שאדם דש בעקביו, כגון המעלים עיניו מן הצדקה שנקרית בדרכו וממשיך להלך הרי זה דש בעקביו את המצוה. בספר **קרבן העני** [מבעהמ"ח רחמי האב] בפרשת ראה על הפסוק נתן נתן [טו י] הביא בשם הרה"ק רמ"מ מקאסוב בעל אהבת שלום דאיתא בגמ' [כתובות סז.] דמר עוקבא הוי מיקליין כרעיה היה חולה על רגליו, ומבאר מדוע היו לו יסורין דוקא ברגליו, עפי"מ"ש בגמ' [שבת קנא:] גמירי דצורבא מרבנן לא מעניא ופריך והא חזינן דמעניא ומשני אהדורי אפתחי לא מהדרי, ופירש דכוונת הגמ' היא דזה העניות היה להם לעונש על שלא כתתו רגליהם על פתחי נדיבים לאסוף יד על יד עבור עניים בני טובים, והביא מעשה מהגאון ר' יצחק שור שראה את רבו הגאון מו"ה ארון מטיסמניץ זי"ע אחר מותו בהקיץ בחג הסוכות והיה מלושב בבגדי מלכות רק רגליו היו יחף ושאלו על מה זה והשיב המלבושים האלה הם לבושי המצות שקיימתי הנקראים חלוקא דרבנן, וברגלי לא עסקתי לסבב על פתחי נדיבים לגבות צדקה עבור עניים בני טובים ולכן הם יחפים וא"כ י"ל במור עוקבא נמי שהיה בעל צדקה מאוד כדאיתא בכתובות פ"ג [שם] דאמר זוודאי קלילא ואורחא רחיקתא (ציידה קלה הכינותי לדרך רחוקה שאני יוצא לה) רק במצוה זו לאסוף בשביל עניים לא עסק לכך נענש ברגליו ע"כ. ויש להוסיף בזה דמה שנראה לו דייקא בחג הסוכות הוא משום דזהו זמן חלוקת צדקה כמו"ש והוא על פי מ"ש [פס"ח שער חג הסוכות פ"ג] דבערב סוכות יש להרבות בצדקה ולחלק הקופה לעניים. וסוכה נקראת מצוה קלה בגמ' וז"ש מצות קלות שאדם דש בעקביו היינו צדקה בסוכות.

ברוך תהיה מכל העמים לא יהיה בך עקר ועקרה ובהמותך. פשיטא מה צריך לומר הלא הם עם סגולה, ועוד למה פירט דוקא ברכה שלא יהיה עקר, ובהמות מאי בעי הכא, נאמרו בזה כמה פירושים, רבנו בחיי פירש ברוך תהיה מפי כל העמים שכולם יברכוך ויודו על מעלתך עכ"ד. וי"ל גם באופן אחר, הנה ישראל מפוזרים ונוודים כשה פזורה בכל הארצות, אבל באמת אין זו קללה אלא ברכה כי בכך מלקטים את הניצוה"ק שנתפזרו בעולם ושואבים כח מכל העמים ומתחזקים בכך, וז"ש ברוך תהיה מכל העמים פי' מכל העמים שאתה שוכן בתוכם, מהם תתברך ותתחזק, והוסיף שסגולה זו תמצא לך בכל מקום לא יהיה בך עקר כזה שא"א להוציא ממנו בלעו ואפילו מבהמתך תוכל להוציא ניצוץ.

וכל מדוי מצרים וכו' לא ישימם בך ונתנם בכל שנאך. לכאורה די בכך שלא ישימם בנו ומה תועלת יש לנו בזה שיתנם בכל השונאים. וי"ל כדי שתראו בעיניכם מאיזה חליים רעים הי"ת מציל אתכם ומונע אותם מלבא עליכם, ואם לא היה נותנם על שונאי ישראל לא היו יודעים מאיזה רעה מלטם הקב"ה.

והזרוע הנטויה. פירש"י זו החרב של מכת בכורות, ובהגדה של פסח נאמר [יש אומרים שלא לאמרו בהגדה] ובזרוע נטויה זו החרב שנאמר וחרבו שלופה בידו נטויה על ירושלים [דה"א כא טז]. מקשים איזו חרב מצינו שם במכת בכורות, לא בחרב מתו אלא וד' הכה כל בכור וכו', וכתבו המפרשים כל בו ואבודרהם על שם שהבכורות הכו זה את זה ואת אבותיהם בחרב כמו"ש למכה מצרים בבכוריהם וכו'. ואולי יש לפרש בפשיטות אמרם ז"ל ובזרוע נטויה 'זו החרב' כלומר זרועו של הקב"ה זו היא חרבו, וראיה לדבר ממ"ש וחרבו שלופה 'בידו נטויה' הרי שלשון זרועו הנטויה מורה על חרבו של הקב"ה, ולא שיש חרב בידו ח"ו.

ויענך וירעיבך ויאכילך את המן וכו' למען הודיעך וכו' כי על מוצא פי ה' יחיה האדם. י"ל מאחר שאכלו את המן לשם מה עינו והרעבה, י"ל מכיון שאכלו את המן שאינו מתכלה ונפסד בגוף כמו שאמרו בתלונתם שהוא מכניס ואינו מוציא, הרי שלא היו רעבים כלל והיאך יברכו ברכת המזון שהיא מה"ת, ע"כ הוצרך הקב"ה לענותך ולהרעיבך בכל פעם כדי שתוכל לברך על המזון כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם, עיקר תכלית האכילה היא לצורך הברכה.

שמלתך לא בלתה מעליך וגו'. ש'מלתך לא בלתה מעליך וירגלך ר"ת מלבוש, בשלום. כי המלבוש דוחה את אחיזת הקלי ואז יש שלום, ולפי שנדחו מהם אחיזת הקלי לא בלתה שמלתם, כי הם הגורמים בליית הבגדים כדאמרו בגמ'

[ברכות ו.] הני מאני דרבנן דבלו מחופיא דידהו, פירש"י מחופיא דידהו, באין המזיקים ויושבין אצלם ומתחככים בהם עיי"ש.

וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ד"א מוסרך. מה הוא המשל כאשר ייסר איש את בנו, הרי כל אדם מייסר את בנו לפי דרכו שלו זה בכה וזה בכה, וי"ל הצד השווה שבהם שאדם לא מייסר את בנו בשבט יסורים בלבד, אלא בדרך שמאל דוחה וימין מקרבת פעמים דוחה אותו בכעס ופעמים בדרך קירוב כנודע, והנה כך היה דרך הי"ת עם ישראל במדבר, וז"ש הכתוב מחד גיסא ויענך וירעיבך ומאידך גיסא ויאכילך את המן, מחד גיסא הוליקך במדבר ומאידך גיסא שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה וכן על זה הדרך ארבעים שנה, המוליך במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון, ואח"כ המוציא לך מים מצור החלמיש, וזהו כאשר ייסר איש את בנו, זו היא דרך החינוך האמיתית והישרה עפ"י התורה.

ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך. פי' עיקר השביעה תהיה ממה שזכית לברך את ה' אלקיך. שמעתי שהרה"ק מהר"י מטשורטקוב זצ"ל אמר פ"א בשולחנו איתא בגמ' [ברכות לה:] כל הנהנה מעוה"ז בלא ברכה כאילו גזול את הקב"ה, פירוש שנהנה מהאכילה ולא מן הברכה, זהו גזול את הקב"ה. שאל איש א' וכי אפשר לומר כן לאנשים בדורנו, השיב הלא גם רבינו הקדוש אמר ולא נהנתי מעוה"ז באצבע קטנה [כתובות קד.], שאל האיש וכי אנחנו נדמים לרביה"ק, השיב הלא גם זקני מרוזין אמר כן, שאל וכי אנחנו אנשים כזקינכם, הרהר מעט והשיב לכהפ"ח נדע שאין אנו בכלל מענטשן ודפח"ח.

ואת חטאתכם אשר עשיתם את העגל לקחתי ואשרף וכו' ואכות אותו מחוץ הימב וכו' ואשליך את עפרו. מה ראה משה רבינו לתאר ולפרט את כל מעשיו ואשרוף ואכות ואשליך מה נפקא מינה לן בכל זה, עיקר המעשה הוא שהשימדו ודי בזה. גם למה כפל הענין ואת חטאתכם אשר עשיתם את העגל, היינו חטאתכם היינו העגל, וי"ל עפ"י מ"ש אוה"ח על מ"ש ואת חטאתכם רמז שבמעשהו בעגל פעל גם כן בבחינת החטא ושרף כח הרע שנעשה ממעשיהם ע"כ. ונראה ביאור הדברים דכל זמן שנמצא בעולם שארית מאותו החטא הוא מזדקר ועולה ומקטרג ומוליד מחבלים וחטאים ומזיקים לצד הקדושה, ואז יקשה לשוב בתשובה, לפיכך התאמץ משה רעיא מהימנא וטרח לשרפו ולטחנו עד דק ולהשליך את עפרו אל הנחל לבל ישאר ממנו שריד ושום ממשות בעולם, וז"ש ואת חטאתכם וכו' לקחתי ואשרוף וכו'.

ואפסל שני לחת אבנים כראשנים ואעל

ההרהר ושני הלחת בידי. כאן בלוחות השניות כתב ושני הלחת בידי משמע שאחזם ביד אחת, אבל לעיל בלוחות הראשונות כתיב ב' פעמים שהיו על שתי ידי, פעם א' ואפן וארד מן ההר וכו' ושני לוחת הברית על שתי ידי [ט טז] ואח"כ ואתפש בשני הלחת ואשליכם מעל שתי ידי וגו', גם בפ' כי תשא כתיב [שמות לב טז] ויפן וירד משה מן ההר ושני לחת העדת בידו, ואח"כ [שם יט] וירא את העגל ומחולות ויחר אף משה וישלך מיידו (קרי מידיו) את הלחת ושינוי זה צריך ביאור.

מבואר בזה"ק פ' יתרו [ח"ב פ"ד ע"א] אמר רבי יהודה, והלחת כתיב חד, תרי הוו ומתחזין חד ע"כ. ופירשו דהם בחי' חסד וגבורה היינו שהם תרי ומתחזין חד כי נכללין במלכות והוא היחוד. ופי' בספר היכל הברכה פ' ואתחנן והוא להורות על היחוד השלם כתרה שוה לכתרו ומתחזין חד ואינון חד, וכל זה קודם החטא אבל לאחר החטא לחת חסר מורה על החסרון כמבואר בע"ח וכו' ע"כ. ולפי"ז מובן דקודם החטא היו שתי הלוחות באחדות גמור לכן אחזם ביד אחת, משא"כ אחר החטא תרי הוו והוצרך לשתי ידי, וכאן בציווי לוחות השניות כבר מחל הקב"ה על החטא לפיכך חזרו והיו כאחד וז"ש ושני הלחת בידי.

ואפן וארד מן ההר ואשם את הלחות בארון וגו'. ואשם כתיב חסר יו"ד, י"ל הנה משה רבינו הוריד את לוחות השניות ביום הכפורים כפירש"י בפ' תשא עה"פ ויהי ברדת משה [שמות לד טז] והוא היום שהי"ת מוחל עונות ומעביד אשמותינו בכל שנה ושנה, וזהו מ"ש ואשם קרי וְאָשַׁם, מחילת אשמות נרמז כאן.

ואשם את הלחות בארון. ואשם כתיב חסר יו"ד, י"ל דהנה אמרו בגמ' [יומא עב:] מאי דכתיב וזאת התורה אשר שם משה זכה נעשית לו סם חיים לא זכה נעשית לו סם וכו', ובגמ' [קידושין ל:] תנו רבנן ושמותם (את דברי אלה) סם תם נמשלה תורה כסם חיים, וזהו 'ואשם' בארון, תורה נעשית לו סם חיים.

ועתה ישראל מה ה'א שואל מעמך וגו'. אמרו חז"ל [מנחות מג:] תניא היה רבי מאיר אומר חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך, פירש"י קרי ביה מאה, וכתבו תוס' [ד"ה שואל] שיש צ"ט אותיות בפסוק ואם תקרי מא"ה יהיה מאה אותיות לרמזו על ק' ברכות. הקשה מרן החת"ס [תורת משה] א"כ מאי טעמא החסיר א' ממאה וכתב מה ע"כ. וי"ל מאה הוא מספר השלם, ואם היה כתוב מאה היה כל אדם המשלים מאה ברכות זחה דעתו עליו שהשלם כל ברכות הי"ת, על דרך שאמרו בגמ' [ברכות לג:] ההוא דנחית קמיה דרבי חנינא אמר האל הגדול הגבור והנורא והאדיר והעזוז והיראוי החזק והאמיץ והודאי והנכבד המתין לו עד דסיים כי סיים אמר ליה סיימיתניה לכולהו שבחי דמרך, לפיכך אמר מה ולא מאה לבל תתגאה אפי' במאה ברכות.